

Inhoud

7 Kaarten & plattegronden

9 Woord vooraf

1 11 Kennismaking met Sardinië

12 Een continent in het klein

14 Klimaat en reistijd

15 Macchia en moeflons

17 De Sarden en hun geloof

17 Sardisch

18 Schapen en toeristen

2 21 Geschiedenis en politiek

22 De oudste periode

22 De raadselachtige nuraghenbouwers

23 Feniciërs en Puniërs

24 In de ban van de Romeinen

24 Nieuwe invallen: Vandalen en Byzantijnen

25 De Genuese en Pisaanse ridders

26 De Spaanse invloed

27 Koning van Sardinië

28 Inlijving bij Italië tot heden

3 31 Cultuur en dagelijks leven

32 De eerste stenen voorwerpen

32 Bonu Ighinucultuur

32 Ozieri- en Arzachenacultuur

34 Kopertijd

35 Nuraghencultuur

39 Feniciërs en Puniërs

40 Romeinen

40 Romeinen, Vandalen en Byzantijnen

40 Riddertijd: Genuezen en Pisanen

41 Spaans-Aragonese overheersing

42 Literatuur

44 Muurschilderingen

45 De Sardische klederdracht

45 Festivals

46 De lokale keuken

47 De wijnen

4 49 Cagliari

50 Van Karali tot Cagliari

52 Stadswandeling

5 61 Het zuidwesten

62 Van Cagliari langs de kust naar Isola di San Pietro

68 Van Sant'Antioco via de mijnstreek naar Cagliari

72 Van Sant'Antioco via Santadi naar Cagliari

6 77 Het zuidoosten

78 Van Cagliari via het ruige binnenland naar Muravera

80 Van Cagliari door het Sarrabusgebergte naar Muravera

82 Van Muravera naar Poetto Cagliari

7 87 De oostkust

88 Van Muravera langs de oostkust naar Nuoro

93 Van Bari Sardo via het ruige binnenland naar Nuoro

8 97 **Het binnenland**

- 98 Van Cagliari langs nuraghen-
dorpen naar Nuoro
- 104 Van Cagliari door de bergen naar
Nuoro
- 108 Van Orune naar Burgos
- 111 Van Nuoro naar Olbia

9 115 **De noordoost- en noordkust**

- 116 Van Olbia langs de kust naar
Sassari

10 127 **Het noorden**

- 128 Van Olbia via het binnenland naar
Sassari
- 131 Van Olbia via Ozieri naar Sassari
- 139 Van Sassari naar Capo dell'Ar-
gentiera

11 145 **Het noordwesten**

- 146 Van Sassari via Alghero naar
Porto Conte
- 150 Van Alghero via de kust naar
Oristano
- 154 Van Sassari door het binnenland
naar Oristano

12 163 **Het westen**

- 164 Van Oristano naar Santa Giusta
- 170 Van Oristano langs de Costa
Verde naar Fluminimaggiore
- 172 Van Oristano door het binnenland
naar Cagliari

i 176 **Algemene informatie**

r 184 **Register**

Woord vooraf

‘Van veel plekjes rond de Middellandse Zee bestaan de mooie beelden slechts in reclamefolders, maar op Sardinië tref je ze nog in het echt aan: parelwitte stranden, een azuurblauwe zee en idyllische baaien.’ Zo luidde de intro van deze gids toen hij in 1990 voor het eerst verscheen. En nu, ruim 20 jaar later, 5 drukken verder en in de volledig vernieuwde uitgave, is deze zin nog steeds van toepassing.

Sardinië is zeker niet afgesloten van de buitenwereld, maar het lijkt erop dat de Sarden alleen datgene oppikken waar ze behoefte aan hebben en voor de rest hun eigen tradities en levensstijl in ere blijven houden. De elektronische snelweg en het herdersleven vind je er naast elkaar.

Het internationale toerisme heeft inmiddels zijn weg gevonden naar het eiland. Lange tijd waren het alleen de gebieden rond Alghero en de Costa Smeralda die in de zomer druk werden bezocht. Daar zijn de afgelopen jaren de Costa Dorata ten zuiden van de Costa Smeralda, de Costa Paradiso in het noorden, de zuidoostkust rond Muravera, de Costa del Sud ten zuiden van Cagliari en de Costa Verde in het zuidwesten bijgekomen. Naast de stranden worden ook de uitgestrekte bossen en woeste berggebieden in het binnenland van Sardinië door steeds meer toeristen bezocht. Maar nog steeds is er veel te ontdekken.

In deze gids heb ik geprobeerd door middel van 22 tochten aan te geven wat je zoal op Sardinië kunt aantreffen. De verschillende routes of delen ervan kunnen vaak met elkaar gecombineerd worden. Wie zelf zijn eigen weg wil uitstippelen kan aan de hand van het register onder de plaatsnamen de beschrijvingen van de diverse bezienswaardigheden vinden. Dat er nog veel te ontdekken valt blijkt uit wat een Sardiniër mij vroeg: ‘Hoe wil je iets beschrijven waarvan wijzelf nog zo weinig weten?’

Walter W.C. de Vries

Het zuidwesten

Het zuidwesten van Sardinië, dat de streken Sulcis en Iglesiente omvat, wordt gekenmerkt door het ten zuiden van Cagliari beginnende Capoterragebergte en het Iglesientegebergte. In dit gebied worden sinds onheuglijke tijden grote hoeveelheden mineralen gedolven. Tegenwoordig liggen de mijnen en de daarbij behorende nederzettingen er verlaten bij. Deze spookplaatsjes zijn sinds kort een nieuwe toeristische trekpleister geworden. Belangrijke archeologische opgravingen zijn gedaan bij Nora, Monte Sirai en Sant'Antioco.

Prachtige stranden kun je vinden rond Santa Margherita en aan de Costa del Sud. Sinds een jaar of tien is de overheid begonnen deze streken voor het toerisme te ontwikkelen en bevinden zich hier tientallen verblijfsmogelijkheden, variërend van campings tot vijfsterrenhotels. De verschillende dorpen en bezienswaardigheden liggen ongeveer kloksgewijs langs de SS195, die Cagliari verbindt met het zuidwesten. De weg gaat door de wegens malaria eens zo beruchte moerasgebieden en loopt parallel aan het Capoterragebergte.

< Talrijke Spaanse wachttorens beveiligen de kust.

Het zuidwesten

VAN CAGLIARI LANGS DE KUST NAAR ISOLA DI SAN PIETRO

Deze route voert van Cagliari via Sarroch, Pula, Nora, Santa Margherita di Pula, Costa del Sud, Sant'Antioco, Calasetta naar Isola di San Pietro.

Sarroch

Sarroch (5000 inwoners, 47 m) ligt aan de voet van een vulkanische rots-partij (262 m) en hierbij staat de nuraghe Domu s'Orku met twee torens. De hoofdtoren stamt uit de oudste periode van de nuraghencultuur (16de eeuw v.Chr.). In de 8ste eeuw werd een tweede toren toegevoegd en met een muur aan de eerste verbonden. In 1982 werden hier bij een onderzoek fragmenten van zes Myceense vazen gevonden.

Nora

Even voorbij Pula (7100 inwoners, 15 m) ligt een afslag naar een van de bekendste archeologische plaatsen van Sardinië, Nora. Op de weg naar

Nora ligt, even buiten Pula aan de linkerkant, verscholen tussen pijnbomen en eucalyptussen, het kerkje Sant'Efisio. Hier staat het beeld van de stadsheilige van Cagliari, Efisius, de christelijke Romeinse officier die in de 3de eeuw als martelaar in Cagliari stierf. Hij herrees als wonderdoener uit zijn graf en deed in 1657 de pest verdwijnen. Het kerkje werd in 1089 ter nagedachtenis door de ridder Torgotorio gebouwd en aan de benedictijner orde uit Marseille geschonken.

In Nora, een oorspronkelijk Fenicische en achtereenvolgens Carthaagse (Punische) en Romeinse vesting, zijn de oudste inscripties van het eiland gevonden. Over de exacte datering zijn de archeologen het nog oneens, de schattingen lopen uiteen van de 11de tot de 9de eeuw v.Chr. De twee fragmenten

waarop de teksten zijn gegraveerd zijn te zien in het Nationaal Museum te Cagliari. Door deze vondsten wordt Nora als een van de eerste nederzettingen van de Feniciërs op Sardinië beschouwd.

Vanwege de gunstige natuurlijke ligging groeide Nora snel uit tot een van de belangrijkste handelsnederzettingen van de Feniciërs. De vesting is gebouwd op een klein schiereiland – tegenwoordig bewaakt door een Spaanse wachttoren, de Torre del Coltelazzo – en wordt omringd door drie natuurlijke havens zodat, ongeacht de windrichting, de schepen moeiteloos konden binnenvaren. Nadat de Feniciërs door de Puniërs (500 v.Chr.) waren verdreven, was Nora tijdens de eerste Punische oorlog (264–241 v.Chr.) het strijdtoneel van de Puniërs en de Romeinen. Uit de Punische periode is de fraai bewaarde tempel van Tanit te zien, de godin van de vruchtbaarheid. Nadat de Romeinen de Puniërs hadden verslagen, werd Sardinië (238 v.Chr.) een van de eerste provincies van het Romeinse rijk, met Nora als hoofdstad. Toen de Romeinen van Cagliari (Karalis) de hoofdstad maakten, bleef Nora toch een belangrijke haven. In de 4de eeuw werd de stad door een onbekende ramp zwaar beschadigd en door de daaropvolgende aardbevingen verdween een groot deel in zee. Een aantal opgravingen, voornamelijk de ruïnes van Punische en Romeinse pakhuizen, is dan ook in zee verdwenen.

Een mozaïekvloer in Nora.

Een Spaanse wachttoren bewaakt de Punisch-Romeinse opgravingen van Nora.

In het meest zuidelijke deel, Su Punta'e su Koloru (Slangenkaap), staat de ruïne van een aan Asklepios gewijde tempel. Het vloermozaïek, met de voor deze god typerende slang, is nog te zien. Ernaast staat een reconstructie van een Punisch altaar.

Het centrum van Nora lag rondom de restanten van het gerestaureerde theater (1ste eeuw) met een prachtig uitzicht over de Golfo di Cagliari. Rond het theater waren straten met een uitgebreid rioolnetwerk aangelegd waarlangs een tempel, de thermen en verschillende pak- en woonhuizen gebouwd waren. In het kleine Archeologisch Museum is wat aardewerk te zien dat tijdens de opgravingen is gevonden.

- **NORA ARCHEOLOGISCH PARK.** Geopend: dag. 9–20 (zomer), 9–17.30 uur (winter).
- **MUSEUM.** Geopend: di.–zo. 9–20 (zomer), 9–17.30 uur (winter).

Santa Margherita di Pula

Santa Margherita di Pula is een levendig vakantiedorp met leuke restaurants en bars. In de omgeving staan uitgestrekte bungalowparken, diverse hotels en campings te midden van dichtbegroeide pijnboombossen. Voor de golf liefhebber is een 18-holesgolfbaan, Is Molas, aangelegd.

De Costa del Sud bestaat uit een reeks fjordachtige inhammen die onderbroken worden door stranden en kleine baaien, hier en daar beschermd